

meknek szüleiknek életét meg ne keserítsék, meg ne rövidítsék, hanem inkább megédesítsék, megkönnyítsék és megszenteljék.

Ily képpel búcsúzunk el szent képedtől, ó, Szűz Mária, reméljük áldásod mindig velünk marad. Amen.

Ezek a szertartások azért nem nélkülözték a vidámságot sem. Nem egyszer elnevelték magukat a fiatal legények félreéneklésein: „Mit adjak ó, Jézusom e nagy bántalmakért?” kérdésre azt felelték, hogy: pénzt! Vagy: „zengjetelek, zengjetelek Horthy-hívek” a „zengjetelek, zengjetelek, ó ti hívek” helyett. A szertartássorozat véget értével az előimádkozónak megköszönték fáradságát egy kis dióval, mákkal vagy később csokoládéval.

Napjainkban a Kilenced-járás nem örvend nagy ismeretségnek a fiatalok körében. Sokan még nem is hallottak róla, pedig nagyszüleink, dédszüleink életében nagyon fontos szerepet játszott. Akkoriban nem külsőségekkel készültek az ünnepekre, hanem inkább belül, lélekben idézték fel újra Jézus születését. Eleinte szinte az egész falu részt vett ebben a lelki felkészülésben. Ma már csak néhányan, a templom egy kis helyiségében végzik ezt a szertartást. Lehet, hogy pár év múlva teljesen kihal ez a népszokás, és ezért tartottam fontosnak, hogy imáit, dalait megörökítem, és így majd tudok róla mesélni gyermekeimnek, hiszen én is nagyon szívesen hallgatom nagymamám visszaemlékezéseit, amíg csak lehet.

Nagy Judit

Források: Nagy Antalné Kozma Cecília kéziratos füzete; nagyanyám, Szitás Józsefné Vadász Vilma elbeszélése, 2002. december; Csala Imréné Szabó Mária előénekes elbeszélése, 2002. december; *Bálint Sándor*: Karácsony, húsvét, pünkösd. Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója Bp, 1989. 46–50. old.; Magyar Néprajzi Lexikon 4. kötet. Akadémiai Kiadó Bp. 1983. 536–538. old.

Szent család-járás a felvidéki Makrancon¹

Bizonyára valamilyen akaratos, csökönyösen ellenszegülő asszonyságról, egy „makrancos hölgy”-ről nevezték el a falut – gondolhatjuk, joggal. Pedig a mai Szlovákia területén, a Kassától mintegy 20 km-re, délnyugatra eső *Makranc* (szlovául Mokrance) neve a helyiek szerint a szlovák 'mokre' szóból származik, ami azt jelenti: vizes. S lehet is igazság ebben, mert a település környéke az Ida-pataknak köszönhetően bizony nedves. Persze az sincs kizárva, hogy csak véletlen hasonlóságról van szó, hiszen már csaknem 700 esztendővel ezelőtt Mokrunch volt a neve.

Makranc, Mokrance <szlovák> község Szlovákiában, a Kassai-medence Ny-i részén, Szepsitől DK-re. L: 853 (magyar; 1910), 1295 (szlovák, 35 % magyar; 1991). Első írásos említésekor (1317, Mokrunch) az Aba nembeliek birtoka, a 15. sz. elejétől a Perényiek nagydai uradalomához tartozott. A török háborúk és a rendi felkelések idején elnéptelenedett. 1919-ig és 1938-1945-ben Magyaró. (Abauj-Torna vm.) része volt. 1986-1990 között közigazgatásilag Szepsizhez tartozott. R. k. (Szent István-) templom (szecessziós, 1906).

(*Magyar Nagylexikon* 12. kötet Budapest 2001. 585. oldal. *Magyar Nagylexikon* Kiadó)

Bár a falut már 1317 óta említik, mint az egri püspökséghez tartozó, pápai tizedet fizető települést; temploma csak a XV. században épült. Lakosai addig a közeli *Szepsibe* jártak istentiszteletre. A török időkben csaknem teljesen elnéptelenedett. Az 1700-as évek elején telepéseket hoztak ide, ekkor költöztek Makrancba szlovák családok is. Ma a falu 65 %-a szlováknak vallja magát, 35 %-a magyarnak. Laczkó Mária polgármester asszony szerint azonban ez csak a statisztika. A településen szinte mindenki *magyarul beszél*, a művelődési házban is – természetes módon – magyar nyelven folyik az előadás.

A kulturális örökséget a *Hagyományörző csoport* ápolja. A Fekete házaspár (a csoport vezetője) fontosnak tartja, hogy a régi szokásokat megismerjék és megtanulják a fiatalok, s az értékeket tovább vigye a falu népe. Néhány esztendővel ezelőtt felújították a *Szent család-járást*.

¹ A cikk megírását a Magyar Kollégium segítette.

Ez a – nem is olyan régi – népszokás a várandós Szűz Mária és József szállás-kereséséről szól. „Szállást keres a Szent család” szól a dal első sora. Az énekekben segítséget kérnek a vándoroknak: „Nyissátok meg házatok ajtaját / Eresszétek be a Szűz Máriát!” Fogadjátok be őket, mert „Szállástokra boldogság száll / Ha betér az égi király”. A „kovács” azonban nem ereszi be a családot arra hivatkozva, hogy már sok vendége van. Végül jó emberek fogadják be őket. Később számon kérik a kovácson, miért volt köszívű. „Miért nem adtál Szűz Anyánknak szállást?” Mire a válasz: „Ha én tudtam volna, / hogy te vagy Mária, / Aranyból és ezüstből is / szállást adtam volna.” A magyarázatot nem fogadják el és a büntetés nem marad el: „Sülyyedjen el házad / sülyyedjen el barmod!”

Mintegy harminc esztendővel ezelőtt Makrancon – a betlehemezéshez hasonlóan – házról-házra jártak az énekesek. Lámpásokkal mentek, s vittek magukkal szentképet, feszületet. A szokást felnőttek gyakorolták. Minden este más családhoz kopogtattak be, *összesen kilenc családnak jutott a kitüntetés*, hogy Szent család-járókat fogadhattak. December 15-én kezdtek, és Vigíliakor fejezték be. A szokás fontos funkciót töltött be: lehetőséget teremtett arra, hogy az adventi készülődés idején az emberek egymásra figyeljenek; erősítsék társadalmi kapcsolataikat. A gazda és a vendég jó barátok, jó ismerősök voltak. A Szent család-járók énekszóval mentek be a portára és – mintegy maguknak is – szállást kértek. A gazda – természetesen – örömmel látta őket. A látogatók leültek a fogadó család körében, énekeltek, verset, mesét mondtak, imádkoztak. Ismert szövegekről lévén szó, a háziak is *együtt énekeltek* velük.

A szálláskeresés, mint a paraszti ájtatosság egyik megnyilvánulási formája, *szentcsalád-járás* néven ismert a magyar nyelvterületen. Karácsony előtt kilenc napon át, általában kilenc közel lakó család vitte egymáshoz a Szent Család képét vagy szobrát.

Tátrai Zsuzsanna – Karácsony Molnár Erika: *Jeles napok, ünnepi szokások*.
2. kiadás 182. oldal. *Plunétás Kiadó (hely és időpont nélkül)*

Ma már nem mennek Makrancon házról-házra a Szent-család járásakor. Mégis, a *falú közös kincse lett ez a hagyomány!* A Fekete házaspár könyvekből, visszaemlékezésekből összegyűjtötte az énekeket és a betlehemezéssel összegyúrva műsort állított össze az anyagból. Szerepelnek benne öregek és egészen kis gyermekek is. Előadják a templomban, a művelődési házban és alkalmanként a környező falvakban is.

szálláskeresés: ... 2. A – a tárgya hazánkban, továbbá Közép- és Ny-Európában egyformán elterjedt verses Mária-legendák változatainak, amelyek ugyancsak a szálláskeresést, továbbá a kovács vak és kezetlen lányának csodás gyógyulását mondják el. Ez a csodás gyógyulás már a 15. sz.-ban előfordul egy provençe-i játékban, amely az Anasztázia legendából meríti tárgyát. – 3. A verses legenda változatai inspirálták a – elnevezésű („Szállást keres a szentcsalád”) népi ájtatossági formát, amelyet karácsony előtt kilenc este kilenc családnál végeztek, miközben Mária és József –éről s a vak és kezetlen lány csodás gyógyulásáról szóló verses legenda valamelyik változatát is elénekeltek. – ...

Magyar Néprajzi Lexikon 4. kötet. Akadémia Kiadó. Budapest 1981. 536. oldal

Makranc 1300 lelkes magyar-szlovák település, közel Kassához. Májig megőrizte mezőgazdasági jellegét: címere piros háttérben, zöld fűvön szalmát szállító szekér. Víz- és csatornahálózata, áram- és gázvezetéke van. A fiatalok szeretik a községüket, itt képzelik el az életüket. Ha elhazasodnak is, többnyire *visszatérnek* a faluba, és ott építenek házat.

Szállást találnak!

Romhányi András